datum 13-03-2025

NKP-notitie

Wensen en zorgen van jongeren over de toekomst

SAMENVATTING

In samenwerking met SDG Nederland heeft het Nationaal Klimaat Platform 15 dialoogsessies georganiseerd met mbo-studenten over hun zorgen en wensen over de toekomst. In totaal zijn 280 mbo-studenten, verspreid over het hele land, hierbij betrokken. De gesprekken zijn begeleid door jongeren en hadden tot doel om beter zicht te krijgen op de onderwerpen die deze jongeren bezighouden, in het bijzonder waar het gaat om maatschappelijke opgaven op het gebied van duurzaamheid.

De gesprekken laten zien dat deze mbo-studenten zich vooral zorgen maken over onderwerpen die direct invloed hebben op hun dagelijkse leven. Financiële onzekerheid, hoge huurprijzen en het woningtekort werden als belangrijke zorgen genoemd. Daarnaast hebben ze veel aandacht voor thema's zoals mentale gezondheid, de rol van de overheid in het verbeteren van de gezondheidszorg en de invloed van social media op hun welzijn. Sommige jongeren gaven aan dat ze het gevoel hadden weinig invloed te hebben op grotere maatschappelijke vraagstukken.

1. Achtergrond

De laatste jaren zijn er steeds sterkere signalen dat jongeren zich zorgen maken over de toekomst. Verschillende onderzoeken bevestigen dat kinderen en jongeren zich steeds bewuster worden van de uitdagingen waarmee de wereld te maken heeft. Zo bleek uit een onderzoek van UNICEF Nederland (2024) dat pesten, de huizencrisis en armoede de top drie van onderwerpen is die kinderen en jongeren in Nederland op dat moment het meest bezig hielden[1].

Tegen deze achtergrond heeft het Nationaal Klimaat Platform in samenwerking met SDG Nederland een reeks dialogen georganiseerd met mbo-studenten. De gesprekken vonden plaats in de periode van maart 2024 tot en met januari 2025. Doel van de gesprekken was om beter zicht te krijgen op de onderwerpen die deze jongeren bezighouden, in het bijzonder waar het gaat om maatschappelijke opgaven op het gebied van duurzaamheid.

Deze dialoogreeks maakt deel uit van het project *Our Common Agenda* van SDG Nederland, waaraan naast het NKP ook de VN Jongerenvertegenwoordigers bij de Nationale Jeugdraad, Worldconnectors, Leren voor Morgen, Lab Toekomstige Generaties en de Stichting SBI/Landgoed Zonheuvel hebben bijgedragen. De tussentijdse bevindingen zijn ook meegenomen naar de United Nations Summit of the Future in september 2024 in New York.

[1] Jongerenadvies-2024-digitaal.pdf (unicef.nl)

2. Aanpak

De dialoogstrategie is ontwikkeld door communicatiestudenten van de Hogeschool Utrecht en legt de nadruk op het begrijpen van de dagelijkse realiteit van jongeren en verkent hoe duurzaamheid - zowel groen als sociaal - daarin past. De strategie vormt het resultaat van 16 gesprekken die de studenten van de Hogeschool Utrecht gevoerd hebben met 99 mbo-studenten van verschillende mbo-opleidingen, waarbij diverse werkvormen werden ingezet om een dialoog te stimuleren. In de onderstaande kadertekst een samenvatting van de toegepaste werkvormen.

Werkvormen in de Dialoogstrategie

De dialoogstrategie bestaat uit een combinatie van vijf werkvormen, uitgevoerd in onderstaande volgorde:

1. Icebreaker: Elke deelnemer krijgt de kans om iets te vertellen over zichzelf aan de hand van een zelfgekozen Dixit-kaart. Dit helpt om een ontspannen sfeer te creëren en persoonlijke verhalen te delen.
2. Quiz met feitenvragen: Een interactieve quiz om de deelnemers te betrekken en hun kennis over duurzaamheid en gerelateerde onderwerpen te testen.
3. 'Would you rather' werkvorm: Een lijn wordt door het klaslokaal getrokken en stellingen worden gepresenteerd. De leerlingen kiezen een positie in het lokaal die overeenkomt met hun mening over de stelling. Dit stimuleert discussie en helpt om uiteenlopende standpunten te verkennen.
4. De kletspot: Leerlingen trekken stellingen uit een pot en beantwoorden deze. Dit bevordert spontane gesprekken en zorgt ervoor dat diverse onderwerpen aan bod komen.
5. Belangrijkste kwestie benoemen: Elke deelnemer krijgt de kans om een voor hem of haar belangrijke kwestie te benoemen. Dit helpt om eventuele blinde vlekken op te vullen en geeft inzicht in de prioriteiten van de jongeren.

In totaal hebben 280 mbo-studenten van verschillende opleidingen en instellingen deelgenomen. De mbo-dialogen werden gevoerd op aanvraag van docenten, naar aanleiding van een breed gedeelde oproep. De dialogen zijn begeleid door jongeren-vrijwilligers, die waren getraind in de dialoog opzet. Dit resulteerde in 15 dialoogsessies met mbo-studenten van verschillende opleidingen en instellingen verspreid over de diverse regio's van Nederland. Hieronder een overzicht.

Datum	***naam school***	***opleiding & aantal leerlingen***
27-3-2024	Noorderpoort (Stadskanaal)	Pedagogisch Werk (Kinderopvang) - 20 studenten
27-3-2024	Noorderpoort (Stadskanaal)	Maatschappelijke Zorg - 18 studenten
8-5-2024	Scalda (Middelburg)	THOP groep - 15 studenten
16-5-2024	Scalda (Vlissingen)	Bouwkunde en Infra - 17 studenten
17-5-2024	De Rooi Pannen (Tilburg)	Marketing & Evenementen - 25 studenten
17-5-2024	De Rooi Pannen (Tilburg)	Marketing & Evenementen - 25 studenten
17-5-2024	De Rooi Pannen (Tilburg)	Marketing & Evenementen - 25 studenten
21-5-2024	Cibap (Zwolle)	Creatief Vakman Hout - 25 studenten
23-5-2024	ROC Mondriaan (Den Haag)	Tweedejaars koks - 25 studenten
29-5-2024	Yuverta (Heerlen)	Bloem groen en styling - 16 studenten
30-5-2024	Firda (Emmeloord)	Economie & ondernemen – 7 studenten
30-5-2024	Firda (Emmeloord)	Dienstverlening – 6 studenten

30-5-2024	Firda (Emmeloord)	Economie & ondernemen – 13 studenten
29-1-2025	Rijn Ijssel (Arnhem)	20 studenten
29-1-2025	Rijn Ijssel (Arnhem)	23 studenten

De uitkomsten van de dialoogsessies zijn volgens de Thematische Analyse (Braun & Clarke, 2006) verwerkt, waarmee thema's die bij herhaling aan de orde komen in de gesprekken zichtbaar zijn gemaakt. Deze thema's zijn geordend naar vier categorieën:

- Het thema 'leeft wel' voor onderwerpen die veel besproken zijn en belangrijk werden gevonden.
- Het thema 'leeft niet' voor onderwerpen die niet veel besproken zijn en minder belangrijk werden gevonden.
- 'Een rol voor de overheid' voor onderwerpen waarvan men vond dat de overheid een belangrijke rol moet pakken.
- 'Geen rol voor de overheid' voor onderwerpen waarvan men vond dat de overheid zich niet moet bemoeien.

3. Welk thema's zijn belangrijk volgens jongeren?

In de onderstaande figuur zijn de thema's geordend op twee assen. Op de verticale as in welke mate een onderwerp leeft en op de horizontale as in welke mate de overheid bij dit onderwerp een rol heeft. Zo ontstaan vier kwadranten:

- Kwadrant linksboven: onderwerp leeft wel, rol voor de overheid;
- Kwadrant rechtsboven: onderwerp leeft wel, geen rol voor de overheid;
- Kwadrant linksonder: onderwerp leeft niet, wel een rol voor de overheid;
- Kwadrant rechtsonder: onderwerp leeft niet, geen rol voor de overheid.

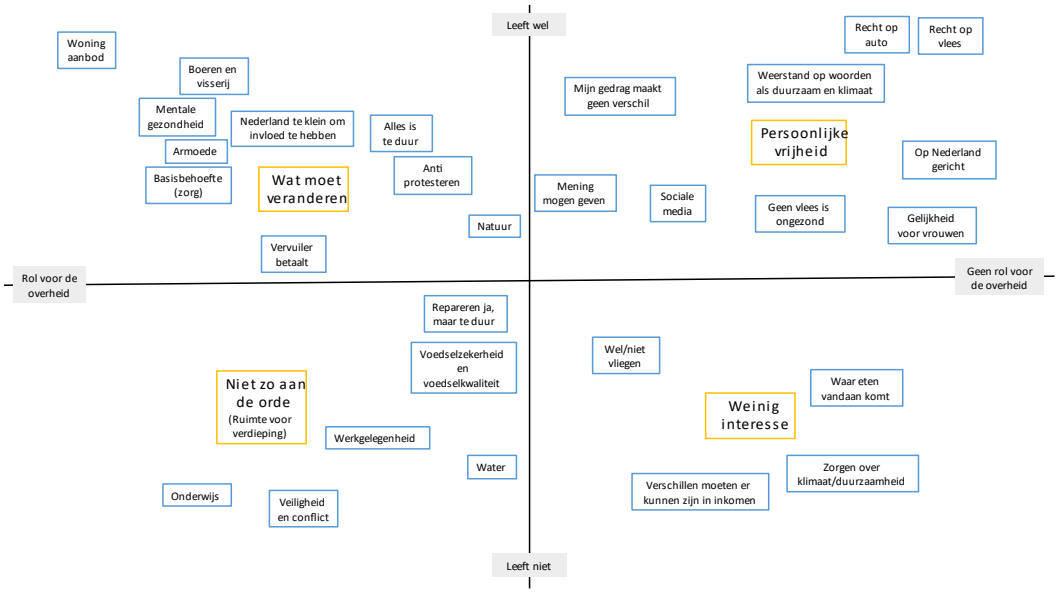

Figuur 1: Gesprekstheme's geplot in vier kwadranten

In het kwadrant linksboven van figuur 1 staan thema's die de jongeren (sterk) bezighouden en waar volgens de jongeren verandering nodig is waarbij de overheid een belangrijk rol heeft. In dat kwadrant valt een aantal thema's in het bijzonder op:

- Woningaanbod: Uit de rondvraag welke kwesties de jongeren het belangrijkst vonden en de discussies rondom stellingen bleek dat het woningtekort veruit het meest dringende punt van zorg en onzekerheid was voor de jongeren.

- Gezondheidszorg: Bereikbaarheid en kwaliteit van de gezondheidszorg werden als cruciaal beschouwd. Veel van de gesproken jongeren zien dit als een kerntaak van de overheid, waarbij breed gedeeld werd dat zorg voor iedereen toegankelijk moet zijn. Met name goede zorg voor ouderen werd belangrijk gevonden.
- Landbouw en visserij: Deze sectoren werden niet alleen economisch, maar ook cultureel van belang geacht. Vooral bij opleidingen in de regio's Zeeland en Flevoland vonden de jongeren respect voor de levenswijze van boeren en vissers en het belang van hun rol voor onze voedselzekerheid belangrijk.

Bij de grote maatschappelijke vraagstukken, die ook op internationale schaal spelen, gaven sommige jongeren aan dat er verandering nodig is, maar dat zij zelf via hun gedrag en keuzes geen of weinig invloed kunnen uitoefenen en hun keuzes niet het verschil maken. Hier zien zij een rol voor de overheid, hoewel ook de invloed van Nederlanders gezamenlijk als beperkt werd gezien, gelet op het kleine grondgebied en het lage inwonersaantal dat Nederland op wereldschaal vertegenwoordigt. Overigens moet die rol van de overheid niet te ver gaan. Veel van de gesproken jongeren hechten aan persoonlijke vrijheid. Zij willen zich niet beperkt voelen door regelgeving of maatschappelijke normen. Dit geldt in het bijzonder bij eetgewoonten (vlees eten) en mobiliteit (auto) die voor veel jongeren symbool staan voor persoonlijke vrijheid.

Duurzaamheid, klimaatverandering en mondiale conflicten zijn te vinden in het kwadrant rechtsonder in figuur 1, die door veel jongeren als abstract en complex worden gezien. Er is ook een zekere weerstand tegen woorden als duurzaamheid en klimaat. Concrete vraagstukken, zoals natuurbehoud, armoedebestrijding, vervuiling en kinderarbeid sluiten nauwer aan bij de eigen leefwereld en bieden mogelijk een effectiever ingang voor een gesprek.

In sommige dialogen kwam de rol van sociale media ter sprake en de invloed daarvan op het leven van de jongeren. Dit speelt vanuit verschillende invalshoeken: mentale gezondheid (verslaving), opvoeding (schermtijd ouders en kinderen), externe druk (uitstraling, prestatie en trigger voor consumptie) en nieuwsgaring (onderscheid opinie, fabels en feiten).

Hoewel er weinig directe animo werd uitgesproken voor participatie en inspraak, was ‘wij worden niet gehoord’ een vaak gehoord geluid. Sommige jongeren gaven daarbij ook aan niet gewend te zijn om hun mening te geven over maatschappelijke thema’s en dit soms ook moeilijk vinden omdat zij onzeker zijn over hun kennisniveau en begrip van kwesties, vaak mede als gevolg van te ingewikkeld taalgebruik.